



BANKA QENDRORE E REPUBLIKËS SË KOSOVËS
CENTRALNA BANKA REPUBLIKE KOSOVA
CENTRAL BANK OF THE REPUBLIC OF KOSOVO

Anketa o kreditiranju banaka na Kosovu

Broj 20

BANKA QENDRORE E REPUBLIKËS SË KOSOVËS
CENTRALNA BANKA REPUBLIKE KOSOVA
CENTRAL BANK OF THE REPUBLIC OF KOSOVO

Anketa o kreditiranju banaka na Kosovu i inflatorna očekivanja

(TM2 2024 i očekivanja za TM3 2024)

Broj 20

IZDAVAČ

© Centralna banka Republike Kosovo

Odeljenje za ekonomske analize
i finansijsku stabilnost

33 Garibaldi, Priština 10000

Telefon: ++383 38 222 055

Faks : ++383 38 243 763

Veb sajtwww.bqk-kos.org**Elektronska pošta**economic.analysis@bqk-kos.org

Sadržaj

Anketa o kreditiranju banaka na Kosovu (AKBK)	4
Uvod	4
Sažetak rezultata	4
Okvir 1. Metodologija	7
Razvoji u kreditnim standardima, u uslovima i pravilima kreditiranja i potražnje za kredit	8
Kreditni preduzećima	8
Kreditni standardi	8
Uslovi i pravila	8
Zahtev za kredit	9
Kreditni domaćinstvima	10
Kreditni standardi	10
Uslovi i pravila	11
Zahtevi za kredit	11
Finansiranje	12
Rezultati fokusiranih pitanja	13
Inflatorna očekivanja	13
METODOLOGIJA	14
Sažetak rezultata	14

Anketa o kreditiranju banaka na Kosovu (AKBK)

Uvod¹

U cilju povećanja analitičkih kapaciteta za bolju procenu dinamike kreditiranja na Kosovu i očekivanja za kretanje nivoa cena, Centralna banka Republike Kosovo (CBK) je osmislila i sprovela anketu sa komercijalnim bankama koje deluju na bankarskom tržištu na Kosovu. Izveštaj koji će analizirati rezultate ove ankete biće objavljivan tromesečno na veb stranici CBK-a, kako bi se pružio širi pregled percepcije rizika i spremnosti banaka da daju kredite, kao i ponašanja domaćinstava i preduzeća prema dinamici kreditiranja, kao rezultat toga. Ovaj izveštaj ističe kreditno ponašanje za drugo tromesečje 2024. godine i očekivanja banaka u pogledu dinamika kreditiranja za treće tromesečje 2024. godine.

Pored standardnih pitanja, ova anketa je dopunjena sa četiri dodatna pitanja u pokušaju da se identifikuju aktuelni i najočitiji rizici bankarskog sektora, kao i raščlanjivanje orijentacije kreditne ponude i tražnje po privrednim sektorima.

Sažetak rezultata²

U prvoj polovini godine stanje kredita beleži dvocifren rast, ali uz blago usporavanje u odnosu na isti period prošle godine. Prema podacima, novi krediti bankarskog sektora u periodu januar-jun 2024. godine zabeležili su znatno veći godišnji rast nego u istom periodu prošle godine. Ovaj rast je bio izražen u prvom tromesečju godine, dok je u drugom tromesečju rast novih kredita usporen.

Prema rezultatima Ankete, na dinamiku kreditne aktivnosti u drugom tromesečju godine u velikoj meri je uticala tražnja za kreditima, dok je ponuda kredita imala marginalne promene. U narednom trećem tromesečju banke očekuju da će kreditna aktivnost i dalje biti podržana rastućom tražnjom za kreditima, ali sa manjim uticajem nego u drugom tromesečju, dok se očekuje da će ponuda kredita biti smanjena.

Za segment preduzeća, banke su izvestile da je dinamika kreditiranja uglavnom određena tražnjom za kreditima, dok je ponuda kredita za ovaj segment imala marginalne promene. Banke su primenjivale donekle relaksirane kreditne standarde za mala i srednja preduzeća, dok je za velika preduzeća došlo do marginalnih negativnih promena (tabela 1). Dok su podrška KGFK-a i smanjenje zahteva za kolateralom pozitivno uticali na kreditne standarde za korporativni segment, pozicija likvidnosti banaka, ograničenja kapitala banaka koje posluju u zemlji, kao i oprezniji pristup riziku bili su među glavnim faktorima koji su doprineli marginalnom pooštavanju kreditnih standarda. Očekuje se da će za treće tromesečje 2024. godine očekivanja banaka u pogledu kreditnih standarda ostati slična, tačnije stroža, onima koji su primenjivani tokom drugog tromesečja 2024. godine, kako za MSP tako i za velika preduzeća (tabela 1). U ovom slučaju, pozicija likvidnosti banaka i kvalitet kreditnog portfelja (performanse nekvalitetnih kredita) mogu imati potencijal zaoštavanja, ali na marginalnim nivoima. Međutim, očekuje se da će podrška KGFK-a i pozitivniji izgledi lokalnih banaka imati ublažavajući efekat na kreditne standarde.

Uslovi i pravila koje banke primenjuju prilikom odobravanja kredita preduzećima uglavnom su ostali nepromenjeni za obe kategorije preduzeća. Faktori koji su uticali na ublažavanje

¹ Za detaljnije informacije o svrsi i istoriji CBK ankete o kreditiranju banaka, vidite publikaciju "Anketa o kreditiranju banaka i inflatornim očekivanjima" br. 1.

² Upitnik i vremenska serija rezultata AKBK-a dostupni su na veb stranici CBK-a, pod linkom Ankete o kreditiranju banaka.

uslova i pravila za mala i srednja preduzeća i za velika preduzeća bili su niži zahtevi za obezbeđenje i marginalno ublažavanje veličine kredita dozvoljeno velikim preduzećima (povećanje prosečnog iznosa kredita), podrška KGFK-a i opadajuća stopa Euribora. Što se tiče ostalih plaćanja, osim kamatne stope (razne naknade i provizije), one su ostala nepromenjena i za MSP i za velika preduzeća. Dok su faktori koji su uticali na pooštavanje primenjenih uslova i pravila, čime su neutralisali njihov efekat na opšte primenjene standarde kreditiranja, bila ograničenja pristupa kapitalu matičnih banaka i drugih banaka, kvalitet kreditnog portfelja i perspektive na svetskim tržištima.

U narednom tromesečju, generalno gledano, očekuje se da će uslovi i pravila koje primenjuju banke ostati u velikoj meri slični kao u tekućem tromesečju, sa izuzetkom zahteva za obezbeđenje za koje se očekuje da ostanu nepromenjeni. Ograničenja kapitala domaćih banaka, likvidnost banaka i perspektive za globalna tržišta identifikovani su kao faktori koji bi mogli negativno uticati na uslove i pravila kreditiranja u narednom tromesečju, faktori za koje se očekuje da će biti neutralisani konkurencijom i podrškom KGFK-a.

U drugom tromesečju 2024. godine zabeležen je visok porast **tražnje za kreditima od strane preduzeća**, kako za MSP tako i za velika preduzeća. Generalno gledano, povećanje tražnje za kreditima je, prema navodima banaka, podstaknuto uglavnom povećanjem tražnje za finansiranjem zaliha i obrtnih sredstava i fiksnih investicija. U narednom kvartalu očekuje se umeren porast tražnje za kreditima i malih i srednjih preduzeća i velikih preduzeća. Očekuje se da će se sporiji rast kreditne tražnje pripisati uglavnom nivou tražnje za finansiranje fiksnih investicija, au manjoj meri nivou tražnje za finansiranjem zaliha i obrtnih sredstava.

Kreditna aktivnost za domaćinstva nastavila je da raste visokim tempom i u TM2 2024. godine, zahvaljujući uglavnom **većoj tražnji, ali i povoljnoj ponudi kredita**. Kreditni standardi su donekle olakšani za potrošačke i stambene kredite. Faktori koji su doprineli ublažavanju kreditnih standarda tokom TM2 2024. godine su međubankarska konkurencija, pozitivni izgledi na domaćem tržištu i povećana kreditna sposobnost prema zajmoprimalcima. Očekuje se da će u trećem tromesečju 2024. godine kreditni standardi koje primenjuju banke biti pooštreni, što će najviše uticati na segment potrošačkih kredita (tabela 1). Očekuje se da će na pooštavanje kreditnih standarda uglavnom uticati potencijalno povećanje nekvalitetnih kredita.

Uopšteno gledano, uslovi i pravila za nove kredite domaćinstvima su do neke mere olakšani tokom drugog tromesečja 2024. godine. Rezultati pokazuju ublažavanje prosečnog iznosa kredita, dok su donekle olakšani uslovi dospeća kredita i zahteva za kolateral, kako za stambene tako i za potrošačke kredite. Banke su navele da je na ublažavanje uslova i pravila za nove kredite uticala konkurencija drugih banaka, pozitivni izgledi banaka u zemlji i kredibilitet zajmoprimalaca. Za treće tromesečje 2024. godine, banke očekuju da će uslovi za nove kredite ostati nepromenjeni.

Na strani tražnje, potražnja za kreditima od domaćinstava je zabeležila visok rast u drugom tromesečju 2024. godine, pri čemu su se potrošački krediti pokazali višim od stambenih kredita. Prema bankama, na povećanje potražnje za potrošačkim kreditima uticala je potreba za finansiranjem potrošačke potrošnje i veće poverenje potrošača, vođeno optimističnijim makroekonomskim izgledima. U međuvremenu, izgledi na tržištu nekretnina doprineli su povećanju potražnje za kreditima za kupovinu nekretnina. U trećem tromesečju 2024. godine banke očekuju porast tražnje za kreditima domaćinstvima, na nivou sličnom sadašnjem (tabela 1). Očekuje se da će ovaj rast biti vođen uglavnom potražnjom za potrošačkim kreditima, koji čine najveći udeo u ukupnim kreditima stanovništvu, pod uticajem poverenja potrošača i potrebe za finansiranjem ostalih troškova stanovništva. Takođe, očekuje se povećanje tražnje, ali na nižem nivou, za stambenim kreditima, potkrepljeno očekivanjima povoljnih izgleda na tržištu nekretnina.

Tabela 1. Procena banaka o promenama ponude i tražnje kredita

	Ponude (Kreditni standardi)		Potražnja	
	K2 2024	K3 2024 (očekivanja)	K2 2024	K3 2024 (očekivanja)
Preduzeća	→	→	↑	↗
MSP	↗	↗	↑	↗
Velika preduzeća	→	→	↑	↗
Domaćinstva	↗	↘	↑	↑
Kreditni za kupovinu kuća	↗	→	↑	↑
Potrošački krediti	↗	↘	↑	↑

↑	Olakšavanje kreditnih standarda/povećana potražnja za kreditima (pozitivan indeks iznad 0,20)
↗	Olakšavanje kreditnih standarda/povećanje potražnje za kreditima (pozitivan indeks ispod 0,20)
→	Uglavnom nepromenjen (pozitivan/negativan indeks do 0,05)
↘	Pooštavanje kreditnih standarda/smanjenje potražnje za kreditima (negativan indeks ispod 0,20)
↓	Pooštavanje kreditnih standarda/smanjenje potražnje za kreditima (negativan indeks iznad 0,20)

Izvor: CBK.

U drugom tromesečju 2024. godine banke su primenjivale znatno opušteniji pristup u proceni novih zahteva, posebno za potrošačke kredite za domaćinstva i kredite za mala i srednja preduzeća (MSP). Ovo popuštanje u pregledu novih zahteva bilo je evidentnije kod dugoročnih kredita za oba segmenta (preduzeća i domaćinstva), dok su kod kredita sa kratkoročnim rokom dospeća banke bile opreznije za oba segmenta. U trećem tromesečju 2024. godine banke su predvidele strožiji pristup ocenjivanju novih kreditnih zahteva, kako za domaćinstva (potrošačke i stambene), tako i za preduzeća (MSP i velika preduzeća).

Pristup finansiranju od banaka tokom drugog tromesečja 2024. godine bio je manji u odnosu na prethodno tromesečje. Banke su zabeležile niži rast finansiranja, uprkos povećanju depozita domaćinstava. Banke su takođe prijavile pad finansiranja iz depozita preduzeća i međubankarskog tržišta novca. Kada je u pitanju dospeće, banke su navele sporiji rast kratkoročnih izvora finansiranja, a veći rast dugoročnih (preko godinu dana). U narednom tromesečju banke uglavnom očekuju znatno veći rast finansiranja, uglavnom pod uticajem očekivanog rasta depozita oba segmenta, domaćinstava i preduzeća. Očekuje se i povećanje finansiranja sa kratkoročnim rokom dospeća, dok se očekuje da dugoročno finansiranje ostane nepromenjeno.

Okvir 1. Metodologija

Anketa o bankarskim kreditima na Kosovu

AKBK upitnik je zasnovan na standardizovanim obrascima upitnika koje koriste centralne banke zemalja evrozone i šire. Međutim, upitnik CBK-a za AKBK je modifikovan i prilagođen da na najbolji i najsveobuhvatniji način predstavi razvoj kreditiranja u bankarskom sektoru na Kosovu.

AKBK upitnik se sastoji od 19 pitanja, koja pokrivaju promene u ponudi i tražnji za kreditima, faktore koji doprinose ovim promenama, kao i pristup bankarskog sektora finansiranju, na tromesečnoj osnovi. Pitanja o bankarskim kreditima se fokusiraju na dve glavne kategorije: (i) kredite preduzećima i (ii) kredite domaćinstvima. Nadalje, krediti preduzećima su podkategorisani na kredite malim i srednjim preduzećima i kredite velikim preduzećima, dok su krediti domaćinstvima podkategorisani na kredite za kupovinu stambenih objekata i potrošačke kredite. Za sve navedene kategorije, promene u ponudi kredita određene su kreditnim standardima koji se primenjuju prilikom odobravanja kredita, uslovima koji se primenjuju na nove kredite, stopom odobravanja kredita, kao i faktorima koji utiču na njihovu promenu. Dok su promene u tražnji za kreditima određene tražnjom za kreditom (broj kreditnih zahteva), kvalitetom primljenih kreditnih zahteva, kao i faktorima koji utiču na tražnju za kreditom. Anketna pitanja su uglavnom formulisana o promenama u prethodna tri meseca i očekivanjima za naredna tri meseca. Pitanja se odnose i na kredite u smislu njihovog roka dospeća i valute u kojoj su izdati.

Pored standardnih pitanja, upitnik AKBK-a može sadržati i dodatna pitanja o specifičnim pitanjima od interesa za objašnjenje razvoja u bankarskom sektoru. Dok standardna pitanja pokrivaju period od tri meseca, dodatna pitanja se mogu odnositi na promene tokom dužeg vremenskog perioda. U istraživanju učestvuje deset od dvanaest banaka koje posluju na Kosovu. Shodno tome, banke učesnice predstavljaju celokupno bankarsko tržište i obezbeđuju adekvatnu statističku zastupljenost, s obzirom da predstavljaju oko 98 odsto ukupne aktive bankarskog sektora i 99.1 odsto ukupnog kreditiranja u bankarskom sektoru.

Od učesnika u anketi se traži da kvalitativno naznače intenzitet svakog pooštavanja ili popuštanja, kao i intenzitet svakog smanjenja ili povećanja, izveštavajući o promenama na skali od pet tačaka: (i) pooštreno/značajno smanjeno, (ii) pooštreno/smanjeno do neke mere, (iii) nepromenjeno, (iv) značajno povećano ili povećano.

Generisanje rezultata ankete o kreditiranju banaka

Kvantifikovanje odgovora dobijenih od pojedinačnih banaka i njihovo agregiranje prema prisutnim promenama na nivou sektora postiže se generisanjem indeksa. Ovaj indeks se generiše za svaku kategoriju i podkategoriju svakog pitanja, čime se obezbeđuje jedinica za kvantifikaciju odgovora dobijenih na nivou sektora. Prvobitno, odgovorima se dodeljuje vrednost na osnovu intenziteta promena, tačnije, odgovorima gde su banke proglasile značajno pooštavanje/smanjenje dodeljuje se vrednost -1, dvostruko veća vrednost od one koja je dodeljena odgovorima gde banke izjavljuju pooštavanje/smanjenje u određenoj meri (vrednost od -0.5). Slično, odgovori kod kojih postoji značajno olakšanje/povećanje imaju vrednost 1, dok se onima sa olakšanjem/povećanjem u određenoj meri dodeljuje vrednost 0.5. Rezultati su takođe ponderisani na osnovu učešća banaka u ukupnim kreditima bankarskog sektora. Konačno, težina svake banke prema njenom učešću na kreditnom tržištu se množi sa vrednošću koja se utvrđuje na osnovu intenziteta datog odgovora, dobijajući dotični indeks. Nadalje, agregacija indeksa na nivou sektora se vrši kroz zbir indeksa dobijenih za svaku banku. Vrednosti indeksa su u opsegu -1 i 1, gde pozitivne vrednosti indeksa predstavljaju popuštanje, rast ili pozitivan doprinos, dok negativne vrednosti predstavljaju zatezanje, pad ili negativan doprinos.

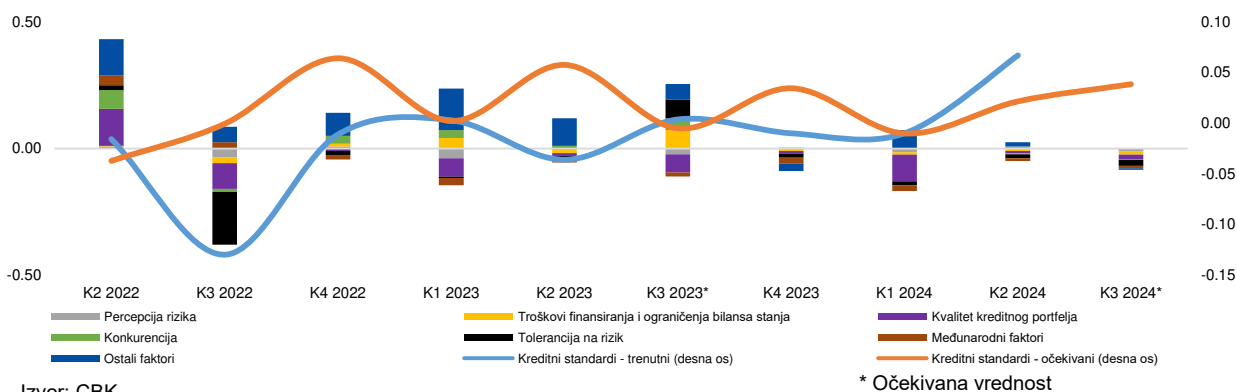
Razvoji u kreditnim standardima, u uslovima i pravilima kreditiranja i potražnje za kredit

Kreditni standardi

Kreditni standardi

Tokom drugog tromesečja 2024. godine, rezultat za kreditne standarde (kreditne politike) primenjene na preduzeća bio je, generalno, u skladu sa navodima u prethodnom istraživanju (TM1 2024). Ponuda kredita u drugom tromesečju 2024. godine imala je marginalne promene (grafikon 1).

Grafikon 1. Promene kreditnih standarda primenjenih na preduzeća i faktori koji doprinose tome



U okviru kategorija preduzeća, banke su proglasile neznatno strože kreditne standarde za velika preduzeća, dok su za MSP donekle ublažile. Glavni faktori koji su pozitivno uticali na kreditne standarde bili su podrška KGFK-a i smanjenje zahteva za kolateralom. S druge strane, faktori koji su negativno uticali na kreditne standarde bili su pozicija likvidnosti banaka, kapitalna ograničenja banaka koje posluju u zemlji, kao i rezervisaniji pristup banaka prihvatanju rizika. Ostali faktori koji su uticali na kreditne standarde imali su marginalna pozitivna i negativna kretanja i uglavnom su se odnosili na izgled banaka u zemlji, pristup finansiranju od banaka u zemlji i pritisak konkurencije između banaka.

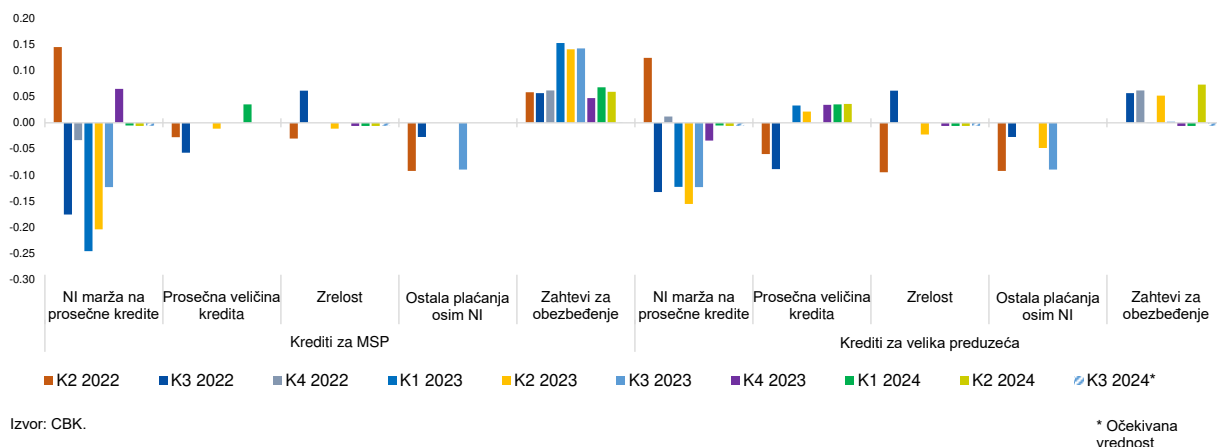
Očekuje se da će kreditni standardi generalno u trećem tromesečju 2024. godine ostati slični onima koji se primenjuju u tekućem tromesečju (2. Tromesečje 2023.), kako za MSP tako i za velika preduzeća. Očekuje se da će podrška KGFK-a i pozitivni izgledi banaka pozitivno doprineti ublažavanju kreditnih standarda. S druge strane, drugi faktori, kao što su pozicija likvidnosti banaka i performanse nekvalitetnih kredita, ukoliko se pogoršaju, mogli bi imati izraženije negativne implikacije na primenjene kreditne standarde. Od drugih faktora se očekuje da imaju marginalna pozitivna ili negativna kretanja u kreditnim standardima, kao što su konkurencija, pristup finansiranju banaka koje posluju u zemlji, itd.

Uslovi i pravila

U drugom tromesečju 2024. godine, generalno gledano, uslovi koje banke primenjuju prilikom odobravanja kredita preduzećima (uslovi određeni za dati ugovor o kreditu) ostali su uglavnom nepromenjeni za obe kategorije preduzeća (grafikon 2). Konkretno, određena olakšica je primenjena na uslove obezbeđenja i za mala i srednja preduzeća i za velika preduzeća, dok je marginalno olakšanje primećeno u uslovima primenjenim na prosečnu veličinu kredita za velika preduzeća. S druge strane, plaćanja osim kamatne stope (uglavnom naknade i razne provizije) ostala su nepromenjena i za MSP i za velika preduzeća. Primenjeni uslovi i pravila su negativno uticala od ograničenja pristupa kapitalu domaćih banaka, kvalitet kredita, perspektive na svetskim tržištima i ograničenja pristupa

kapitalu od strane matičnih banaka. S druge strane, na primenjene uslove i pravila pozitivno je uticala podrška KGFK-a i opadajuća stopa EURIBOR-a.

Grafikon 2. Promene uslova i pravila koja se primenjuju na preduzeća

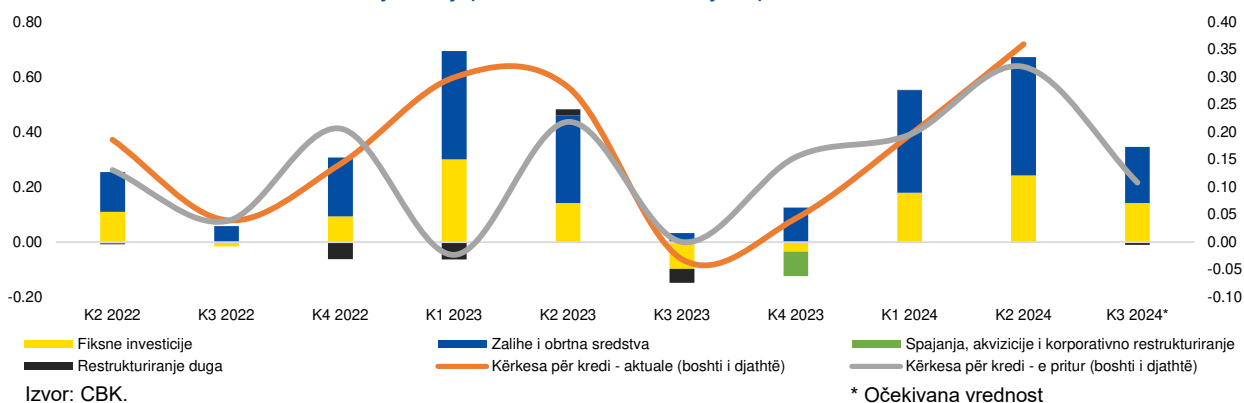


Tokom narednog tromesečja (TM3 2024), generalno, očekuje se da će uslovi i pravila koje primenjuju banke ostati nepromenjeni u odnosu na tekuće tromesečje. Izuzetak u ovom slučaju je uslov obezbeđenja, za koji se, za razliku od tekućeg tromesečja gde je došlo do ublažavanja uslova i pravila, ne očekuje promena u trećem tromesečju. Ograničenja kapitala domaćih banaka, pozicija likvidnosti i izgledi na globalnom tržištu identifikovani su kao faktori koji bi mogli negativno uticati na uslove i pravila kreditiranja tokom trećeg tromesečja, međutim, očekuje se da će ovi faktori biti neutralisani konkurencijom i podrškom KGFK-a.

Zahtev za kredit

Tokom drugog tromesečja 2024. godine, potražnja za kreditima preduzeća je zabeležila visok rast, kako za segment malih i srednjih preduzeća, tako i za velika preduzeća. Visoka tražnja u ovom tromesečju ogleda se i u prethodnom istraživanju, u kojem su banke (TM1 2024) izrazile svoja očekivanja za TM2 2024 (grafikon 3).

Grafikon 3. Promene u kreditnoj tražnji preduzeća i faktori koji doprinose tome



Prema rezultatima istraživanja, na promene u tražnji za kreditima od strane preduzeća najviše je uticalo povećanje tražnje za zalihama i obrtnim kapitalom i fiksnim investicijama. Kvalitet prijave primljenih od preduzeća je više poboljšan tokom K2 2024, ali u poređenju sa prethodnim tromesečjem, promene su bile neznatne. Sve u svemu, došlo je do poboljšanja kvaliteta prijave koje su podnela MSP, dok je kvalitet aplikacija velikih preduzeća ostao nepromenjen.

Prema anketi, tokom TM2 2024. godine povećan je nivo nekvalitetnih kredita preduzećima. Pet banaka, od kojih su dve bile sistemski važne, prijavilo je veći nivo nekvalitetnih kredita. Dok su ostale četiri banke, od kojih su dve sistemski važne, izvestile da je nivo nekvalitetnih kredita ostao nepromenjen.

U narednom tromesečju očekuje se povećanje tražnje za kreditima, ali se očekuje da će ovaj rast biti znatno sporiji i za mala i srednja preduzeća i za velika preduzeća. Očekuje se da će se usporavanje tražnje za kreditima uglavnom pripisati tražnji za finansiranjem fiksnih investicija, a u manjoj meri tražnji za finansiranjem zaliha i obrtnih sredstava.

U narednom tromesečju banke očekuju da će odnos nekvalitetnih kredita i ukupnih kredita preduzećima ostati nepromenjen. Sve banke, osim dve banke koje su nesistemske i imaju mali ponder u ukupnim kreditima, izvestile su da se u narednom kvartalu očekuje da nivo nekvalitetnih kredita ostane nepromenjen.

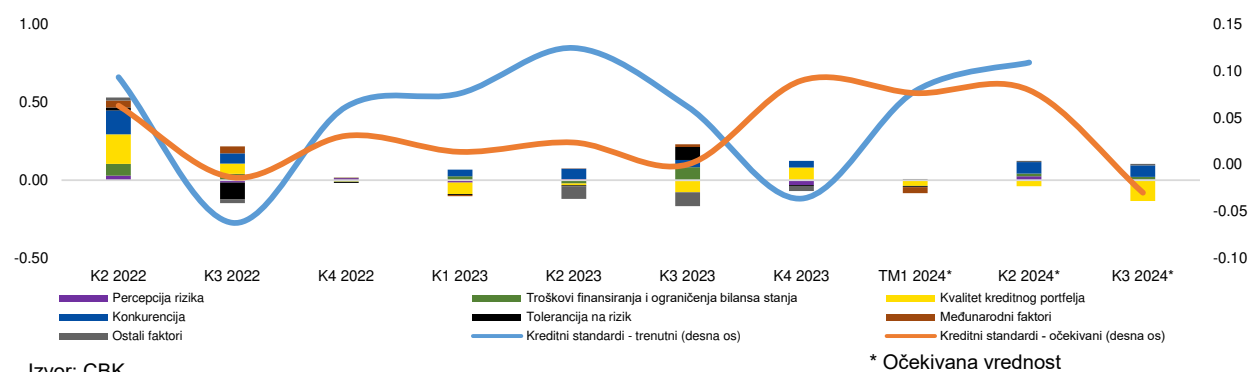
Kreditni standardi

Kreditni standardi

Kreditni standardi koji su se primenjivali na domaćinstva tokom drugog tromesečja 2024. donekle su ublaženi. Ova olakšica je primenjena i na potrošačke kredite i na stambene kredite. Očekivanja za tekući tromesečje, koja su banke navele u prethodnom istraživanju (TM1 2024.), pokazala su se slična sadašnjim vrednostima, posebno za stambene kredite (grafikon 4). Faktori koji su doprineli ublažavanju kreditnih standarda tokom TM2 2024. godine su međubankarska konkurencija, pozitivni izgledi na domaćem tržištu i povećana kreditna sposobnost prema zajmoprimaocima.

Očekuje se da će u trećem tromesečju 2024. godine kreditni standardi koje primenjuju banke biti pooštreni, uglavnom odražavajući segment potrošačkih kredita. Faktor za koji se očekuje da će imati najveći uticaj na pooštavanje kreditnih standarda u narednom tromesečju biće potencijalno povećanje nekvalitetnih kredita, dok se ne očekuje da će drugi faktori imati značajan uticaj na pooštavanje/popuštanje kreditnih standarda.

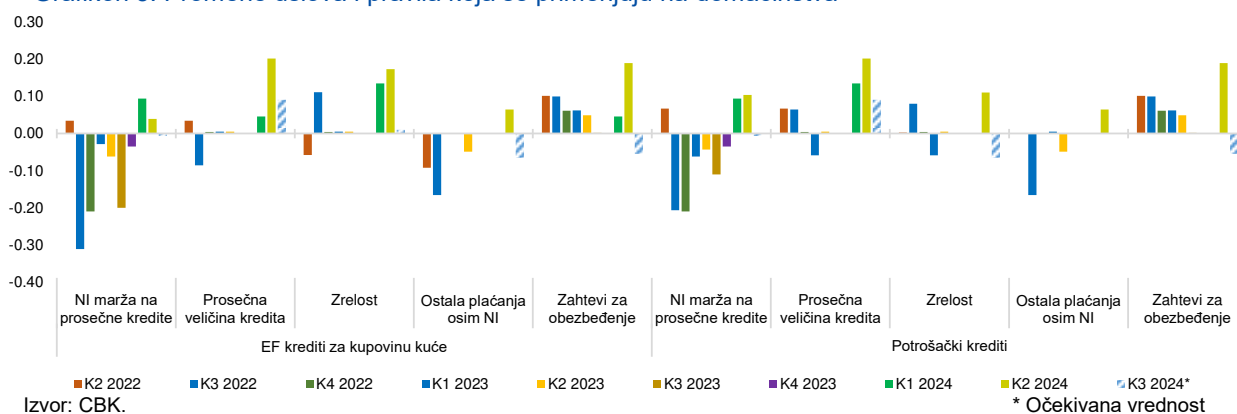
Grafikon 4. Promene u kreditnim standardima primenjenim na domaćinstva i faktori koji doprinose



Uslovi i pravila

Uslovi i pravila za nove kredite domaćinstvima donekle su olakšani tokom drugog tromesečja 2024. godine i za segment potrošačkih i za stambene kredite. Tačnije, rezultati sugerišu rasterećenje prosečnog iznosa kredita, dok donekle olakšice u pogledu dospeća kredita i uslova obezbeđenja, za obe kategorije kredita – za stambene i za potrošačke kredite. Na ublažavanje uslova i pravila za nove kredite uticala je konkurencija drugih banaka, optimistični izgledi banaka u zemlji i kredibilitet zajmoprimalaca (grafikon 5).

Grafikon 5. Promene uslova i pravila koja se primenjuju na domaćinstva



Za treće tromesečje 2024. banke uglavnom ne očekuju promene u pogledu uslova i pravila za kredite domaćinstvima. Tačnije, osim kamatne stope, ne očekuju se promene u roku dospeća kredita, zahtevima za obezbeđenje i drugim otplatama. Međutim, olakšice će biti samo za prosečnu veličinu kredita.

Zahtevi za kredit

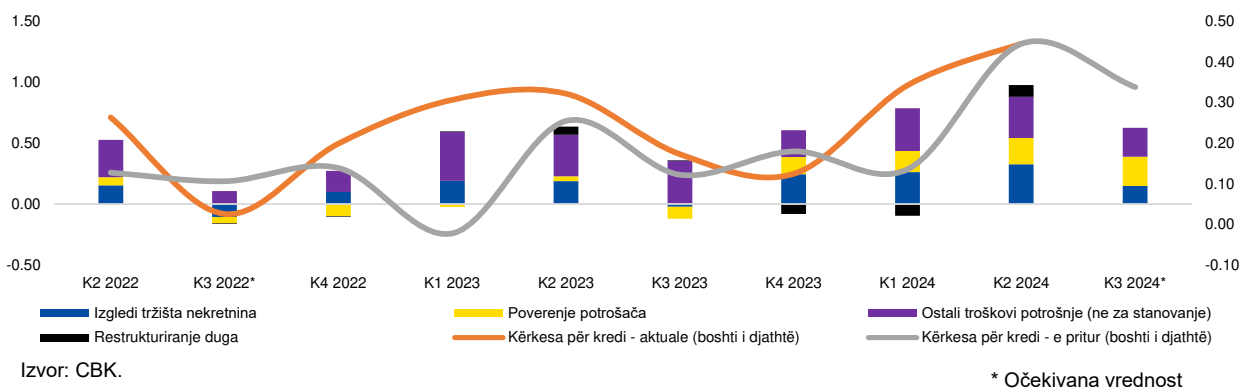
Rezultati ankete za TM2 2024. godine sugerišu da je potražnja za kreditima domaćinstvima značajno porasla u poređenju sa rezultatima ankete u prethodnom tromesečju (TM1 2024). Ako analiziramo tražnju za kreditima prema vrsti kredita domaćinstvima, nivo tražnje je veći za potrošačkim kreditima, dok je povećanje tražnje izraženije za stambene kredite (grafikon 6).

Prema navodima banaka, povećanje potražnje za potrošačkim kreditima je podstaknuto potrebom da se finansira potrošnja potrošača i povećanim poverenjem potrošača, zbog optimističnijih makroekonomskih izgleda. U međuvremenu, povećanje tražnje za kreditima za kupovinu nekretnina uglavnom je podržano pozitivnim izgledima za tržište nekretnina.

Što se tiče kvaliteta primljenih zahteva od domaćinstava, kvalitet zahteva za potrošačke kredite je pokazao izvesno poboljšanje kod potrošačkih kredita, dok je kvalitet zahteva za stambene kredite stana zabeležio blagi pad.

Banke su navele pogoršanje kvaliteta svog kreditnog portfelja za domaćinstva, na dinamiku pod uticajem odgovora četiri banke, od kojih su dve bile sistemski važne, koje su prijavile povećanje koeficijenta nekvalitetnih kredita. S druge strane, ostalih sedam banaka, od kojih su tri sistemski važne, navelo je da je koeficijent nekvalitetnih kredita ostao nepromenjen.

Grafikon 6. Promene u potražnji stanovništva za kreditima i faktori koji doprinose tome



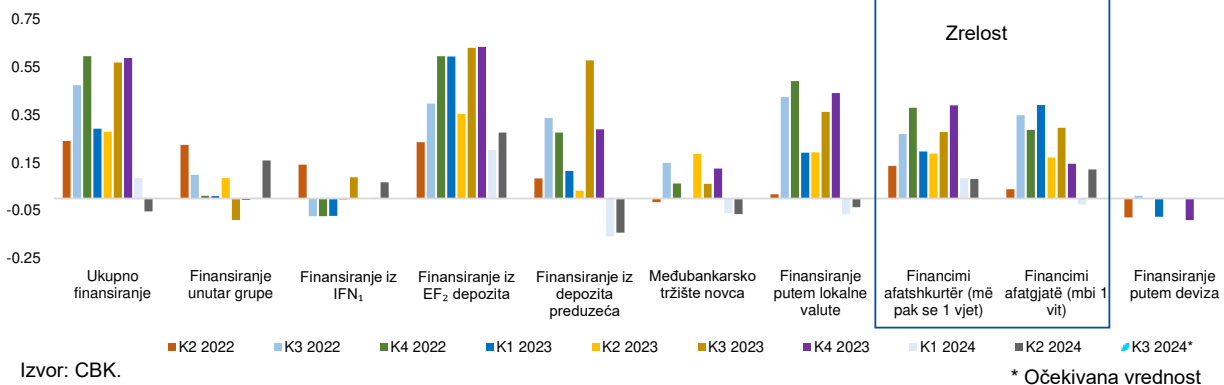
U trećem tromesečju 2024. godine banke očekuju porast tražnje za kreditima domaćinstvima, podstaknut uglavnom potrošačkim kreditima, koji imaju najveće učešće u ukupnim kreditima segmentu domaćinstava, pod uticajem poverenja potrošača i potrebe finansiranja ostalih troškova domaćinstava. Takođe, očekuje se povećanje tražnje, ali na nižem nivou, za stambenim kreditima, potkrepljeno očekivanjima poboljšanja na tržištu nekretnina.

Banke očekuju izvesno poboljšanje kvaliteta primljenih zahteva za stambene i potrošačke kredite. Kada je u pitanju kvalitet kreditnog portfelja domaćinstava, devet od jedanaest banaka ne očekuje promenu koeficijenta nekvalitetnih kredita, dok dve banke, od kojih je jedna sistemski značajna, očekuju donekle pogoršanje koeficijenta nekvalitetnih kredita.

Finansiranje

Tokom drugog tromesečja 2024. godine rezultiralo je pristup finansiranju od banaka manji u poređenju sa odgovorima u prethodnom tromesečju. Banke su zabeležile niži rast finansiranja, uprkos povećanju depozita domaćinstava. S druge strane, zabeležen je pad finansiranja iz depozita preduzeća i finansiranja sa međubankarskog tržišta novca (grafikon 7). U pogledu dospeća, banke su konstatovala da kratkoročno finansiranje raste sporije, dok dugoročno finansiranje preko godinu dana beleži veći rast.

Grafikon 7. Promene u finansiranju bankarskog sektora



U narednom tromesečju banke uglavnom očekuju znatno veći rast finansiranja, uglavnom zbog očekivanog povećanja depozita oba segmenta, domaćinstava i preduzeća. I tokom trećeg tromesečja ove godine banke očekuju povećanje finansiranja sa kratkoročnim rokom dospeća, dok se očekuje da će dugoročno finansiranje ostati stabilnije, bez značajnijih promena (grafikon 7).

Rezultati fokusiranih pitanja

Anketni upitnik za drugo tromesečje 2024. godine obogaćen je sa četiri dodatna pitanja za identifikaciju potencijalnih rizika u bankarskom sektoru, kao i modalitete kreditiranja i analizu orijentacije kreditne ponude i tražnje prema dezagregiranim segmentima privrednih sektora.

Anketni upitnik sproveden u drugom tromesečju 2024. ima za cilj da izmeri raspoloženje banaka o glavnim kretanjima i izazovima finansijskog sektora u narednom tromesečju i čitavoj 2024. godini. Uticaj bankarskih kampanja – uglavnom za kredite do 50,000 – 60,000 evra bez hipoteke, na potrošnju potrošača kao hipoteka za potrebe domaćinstava za nekretnine, automobile, renoviranje ili druge svrhe) kao i upravljanje rizikom likvidnosti bila su dodatna pitanja koja je CBK postavila bankama kroz ovu anketu. Banke su u svojim odgovorima navele da je kreditna kampanja za odobravanje kredita u navedenom iznosu bez hipoteke generalno pozitivno uticala na povećanje tražnje za kreditima domaćinstvima. Međutim, neke banke su zbog internih ograničenja postavile niži plafon na iznos kredita bez hipoteke. U međuvremenu, na pitanje šta je krajnji cilj povećane tražnje za potrošačkim kreditima, banke su istakle da su potrebe za ličnim troškovima, renoviranjem i kupovinom vozila doprinele povećanju tražnje za potrošačkim kreditima. Povodom pitanja o dimenziji likvidnosti, banke su se izjasnile za oprezan pristup upravljanju likvidnošću, izveštavajući o stabilnim nivoima ključnih pokazatelja i navodeći da ne očekuju poteškoće u održavanju likvidnosti u ostatku 2024. godine.

Odgovori na pitanja o kreditiranju po dezagregiranim segmentima privrednih sektora informišu o pravcu finansiranja privrede koji se zasniva ili odražava dinamike u ovim specifičnim privrednim sektorima. Tokom drugog tromesečja 2024. godine kreditni standardi su imali zanemarljive marginalne promene u gotovo svim privrednim sektorima. Izuzetak su bili proizvodni sektor, gde je došlo do ublažavanja kreditnih standarda, i sektor građevinarstva, gde je došlo do donekle pooštavanja kreditnih standarda. Uslovi i pravila su donekle pooštreni za sektor građevinarstva, dok su ostali nepromenjeni za sektor proizvodnje, usluga, nekretnina i trgovine. S druge strane, tražnja za kreditima je u ovom periodu porasla, pri čemu je najveću potražnju za finansiranjem predstavljao sektor trgovine, a zatim sektor nekretnina i proizvodnja.

Prema rezultatima ankete, tokom trećeg tromesečja od banaka se očekuju male promene - marginalno zaoštavanje ponude kredita za sve uključene ekonomske sektore. Očekuje se da će uslovi ostati nepromenjeni, sa izuzetkom građevinskog sektora, za koji se očekuju marginalna ograničenja. U istom periodu očekuje se donekle povećanje tražnje za kreditima za sektor trgovine, proizvodnje i usluga, dok se očekuje da će potražnja porasti na niži nivo za sektor nekretnina.

Inflatorna očekivanja

U cilju unapređenja analitičkih kapaciteta i na osnovu najboljih regionalnih i širih praksi, CBK vrši anketiranje finansijskih institucija u zemlji. Ovo se dešava na osnovu hipoteze da finansijske institucije prenose najbolje prakse iz matičnih banaka i da imaju odgovarajuću ekspertizu za projektovanje dinamike inflacije. Od trećeg tromesečja 2019. godine, AKBK je obogaćen dodatnim pitanjima koja se odnose na očekivanja komercijalnih banaka o kretanju cena u zemlji. Ovo pomaže u dopuni naših publikacija u smislu analize, modeliranja i predviđanja.

U poslednjem upitniku, pored izjava banaka o njihovim procenama stope inflacije u drugom kvartalu, upitnik se bavi i očekivanjima banaka za treće tromesečje 2024. kao i za 2024. godinu uopšte. Anketa takođe služi kao alat za identifikaciju specifičnih faktora koji bi potencijalno mogli da utiču na očekivanja banaka u pogledu nivoa inflacije.

METODOLOGIJA

Inflaciona očekivanja igraju najmanje dve važne uloge. Prvo, oni pružaju kvantitativnu sumarnu statistiku za buduću stopu inflacije, a drugo, mogu se koristiti za procenu kredibiliteta cilja inflacije koji su postavile centralne banke.

Značaj inflatornih očekivanja je veći za zemlje koje su usvojile strategiju ciljanja inflacije. Za ove zemlje inflaciona očekivanja, između ostalog, služe i kao pokazatelj poverenja javnosti u centralnu banku. Ako se veruje da će centralna banka reagovati na postizanje cilja, onda bi i očekivanja privrednih subjekata u pogledu stope inflacije bila bliža cilju.

Inflaciona očekivanja su važna čak i za banke koje nemaju monetarnu politiku, jer služe kao dodatna informacija – važan input u određivanju cena i zarada, kao i u procesu modeliranja i prognoziranja. Štaviše, inflaciona očekivanja utiču na agregatnu tražnju, koja onda utiče na performanse inflacije.

Za razliku od stvarne inflacije koja se meri direktno, inflaciona očekivanja se procenjuju indirektnim metodama. Među najčešće korišćenim metodama je metod anketiranja privrednih subjekata: potrošača, preduzeća, poslovnih banaka itd. CBK je, po prvi put, počela da procenjuje inflaciona očekivanja u trećem tromesečju 2019. godine, prvo sa komercijalnim bankama.

Procene dobijene od komercijalnih banaka su kvantitativnog oblika, praćene distribucijom verovatnoće. Inflatorna očekivanja se procenjuju za različite vremenske horizonte, počevši od procena za tekući kvartal i nastavljajući sa očekivanjima za naredni kvartal i za celu tekuću godinu. Proces prikupljanja informacija putem anketa praćen je procesom organizovanja, obrade i agregiranja podataka za pronalaženje prosečnih inflatornih očekivanja komercijalnih banaka.

Sažetak rezultata

Prema anketi sprovedenom u julu 2024. godine, banke očekuju da će stopa inflacije u trećem tromesečju 2024. godine ostati nepromenjena u odnosu na prethodni kvartal. Za celu 2024. godinu predviđaju da će stopa inflacije biti 2.7 odsto. To ukazuje da su inflaciona očekivanja banaka ostala nepromenjena u odnosu na prethodno istraživanje, gde su takođe predviđale stopu inflacije od 2.7 odsto za 2024. godinu.

Tabela 2. Inflaciona očekivanja banaka, godišnja procentualna promena

Banke	K2 2024	K3 2024	2024
1	2.4%	2.6%	2.5%
2	2.4%	1.9%	2.1%
3	2.1%	1.6%	2.1%
4	3.6%	3.5%	3.5%
5	2.4%	2.5%	2.8%
6	2.4%	3.2%	2.8%
7	2.3%	2.8%	3.9%
8	2.2%	0.2%	1.2%
9	2.2%	2.3%	3.1%
10	2.6%	3.0%	3.1%
11	2.3%	2.3%	2.2%
Prosek	2.4%	2.4%	2.7%

Izvor: Komercijalne banke i kalkulacije CBK.

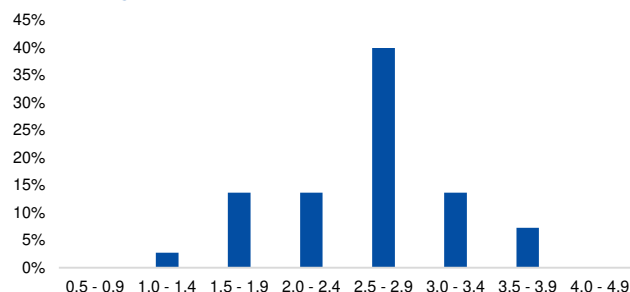
Slika 8 ilustruje prijavljene distribucije verovatnoće, što ukazuje na relativno visoku sigurnost u pogledu budućeg ishoda inflacije. Raspodela verovatnoće banaka je usredsređena na očekivanu inflaciju.

U svojim kvalitativnim komentarima banke su navele nekoliko ključnih faktora koji su uticali na stopu inflacije, uključujući pad cena na međunarodnim tržištima (važan faktor za privredu Kosova zbog velike zavisnosti od uvoza), kao i globalnu antiinflatornu politiku i usporavanje globalnog ekonomskog rasta.

S druge strane, rizik od rasta inflacije i dalje ostaje visok zbog geopolitičkih faktora, posebno rata u Ukrajini, jer su važni dobavljači sirovina Rusija i Ukrajina. Banke su takođe izrazile da očekuju da će smanjenje kamatnih stopa ECB-a potencijalno povećati inflatorne pritiske. Očekuje se da će domaći pritisci za povećanje plata, kao i potrošnja dijaspore tokom leta, doprineti povećanju potrošnje, a samim tim i povećanju cena.

U zaključku, banke očekuju usporavanje rasta inflacije tokom 2024. godine. Podaci Kosovske agencije za statistiku do avgusta 2024. godine ukazuju na usporavanje stope inflacije (prosečna stopa 2.1 odsto). Uprkos tome, na očekivanja za usporavanje može negativno uticati neizvesnost globalnih dešavanja i osetljivost na njih.

Grafikon 8. Verovatnoća inflacije za TM3 2024 (x-osa: očekivanja inflacije, godišnja promena procenta; y-osa: verovatnoća)



Izvor: Komercijalne banke i obračuni CBK-a.



Ulica Garibaldi, Br.33, Priština, Republika Kosovo
Tel: +383 38 222 055; Fax: +383 38 243 763
web:www.bqk-kos.org